Aluehallintovirasto
Etelä-Suomi

Dnro ESAVI/1703/2017

3.3.2017

Ympäristölupavastuualue
Ympäristöneuvos Esko Vähäsöyrinki

Asiantuntijalausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle 7.3.2017

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VESILAINSÄÄDÄNNÖN KÄYTTÖOIKEUSSÄÄNTELYN UUDISTAMISEKSI (HE 262/2016 VP)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vesilakia ja ympäristönsuojelulakia sekä kumottavaksi eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annettu laki. Esityksen mukaan vesitalous-hankkeiden toteuttamiseen liittyvä kiinteän omaisuuden lunastamista ja käyttöoikeuden perustamista koskeva sääntely uudistettaisiin. Esityksen tarkoituksena on saattaa vesilain omaksi lunastamista ja käyttöoikeuden perustamista koskevat säännökset sopusointuun perustuslain perusoikeuksien rajoittamista koskevien säännösten kanssa. Vesilain mukaan luvanvaraisten hankkeiden piiriä rajattaisiin siten, että johdon sijoittaminen valtaväylän alitse ei enää kaikissa tapauksissa edellyttäisi lupaa, vaan luvanvaraisuus määräytyisi jatkossa yksinomaan hankkeen vaikutusten perusteella.

Aluehallintovirastojen ympäristölupavastuualueet ovat 22.4.2016 antaneet oikeusministeriölle yhteisen lausuntonsa asiaa valmistelleen työryhmän mietinnöstä (OM 8/2016). Lausunnossa esitetyt kannanotot ja muutosehdotukset on pääosin otettu huomioon hallituksen esityksessä.

Esityksen kohdan 4 vaikutusten arvioinnissa on todettu, että käyttöoikeussääntelyyn esitetyt muutokset vaikuttavat lähinnä sellaisiin keskivedenkorkeuden nostamista tarkoittaviin hankkeisiin, joiden toteuttaminen edellyttää pakkolunastukseen rinnastuvan käyttöoikeuden perustamista ja jotka eivät täytä yleisen tarpeen vaatimusta vaan palvelevat yksityiseksi katsottavaa virkistyskäyttöintressiä. Näiden hankkeiden toteuttamisedellytysten kiristyminen saattaa johtaa eräiden vesistön virkistyskäyttöedellytysten parantamiseen tähtäävien hankkeiden toteuttamatta jäämiseen. Tämä ja ehdotettu vesilain 6 luvun 6 §:n muuttaminen ovat ristiriidassa aiemman vesilain kokonaisuudistuksen vesistöjen virkistyskäyttöön tähtäävien kunnostushankkeiden edistämistavoitteen kanssa. Järven tai lammen keskivedenkorkeuden nostamishankkeiden lupakäsittelyssä on aiheuttanut ongelmia pysyvien käyttöoikeuksien perustamisessa veden alle jäävään maa-alueeseen se, että kiinteistötietojärjestelmässä olevat rantaviiva- eli vesirajatiedot eivät ole luotettavia.

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO, YMPÄRISTÖLUPAVASTUUALUE | ymparistoluvat.etela@avi.fi
puh. 029 501 6000
fax 03 570 8002
kirjaamo.etela@avi.fi
www.avi.fi/etela
Hämeenlinnan päätoimipaikka
Birger Jaarlin katu 15
PL 150, 13101 Hämeenlinna
Helsingin toimipaikka
Ratapihantie 9
PL 110, 00521 Helsinki

Muilta osin vesilakiin ehdotetut muutokset mahdollistavat tavanomaisimpien luvan tarpeessa olevien vesitaloushankkeiden toteuttamisen ja tarvittavien käyttöoikeuksien perustamisen. Ehdotetut vesilain 2 luvun 13 §:n 3 momentin luettelo käyttöoikeuden myöntämisen esteistä ja 13 a §:n luettelo yleisen edun tarpeen erittelystä ovat hyviä ja asiaa selkeyttäviä. Ne helpottavat lupaviranomaisen työtä harkittaessa käyttöoikeuskysymyksiä erilaisissa tilanteissa.

Ehdotetun vesilain 2 luvun 12 §:n kohdan 1) alkua tulisi täsmentää seuraavasti (lihavoitu): ”1) tehdä vähäinen rakennelma **maalle tai vesistöön** tai sijoittaa laite tai johto vesistöön...”. Käytännössä tällainen vähäinen rakennelma (esimerkiksi pohjapato) usein ulottuu pieneltä osin myös rannan maa-alueelle.

Aluehallintovirastojen yhteisessä lausunnossaan esittämän mukaisesti ehdotetun vesilain 2 luvun 13 §:n 2 momentin kohtaan 2) tulisi tehdä lisäys seuraavasti (lihavoitu): ”2) hakija hallitsee **tai hakijana toimivan vesioikeudellisen yhteisön jäsenet yhdessä hallitsevat** omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella vähintään puolta tarvittavasta alueesta...”. Sama lisäys tulisi tehdä myös vesilain 6 luvun 5 §:n 2 momentin toiseen virkkeeseen seuraavasti: ”Lupa voidaan myöntää myös, jos luvanhakija hallitsee **tai hakijana toimivan vesioikeudellisen yhteisön jäsenet yhdessä hallitsevat** omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella enempää kuin puolta veden alle jäävästä alueesta”. Ellei näitä lisäyksiä tehdä molempiin lainkohtiin, keskivedenkorkeuden nostamishankkeissa luvanhakijana toimivan vesioikeudellisen yhteisön perustaminen vesilain 6 luvun 9 §:n velvoittamana yleensä ennen lupahakemuksen toimittamista lupaviranomaiselle johtaa siihen, että yhteisön jäseninä olevien ja hankkeesta höytyä saavien rantakiinteistöjen omistajien yhteenlaskettu yli puolen omistusosuus veden ja rakennelmien alle jäävistä alueista muuttuu hakijana toimivan vesioikeudellisen yhteisön nollan prosentin omistusosuudeksi. Tätä lainsäätäjä ei ole voinut eikä voi nytkään tarkoittaa, koska silloin tarvittavia käyttöoikeuksia ei voitaisi perustaa eikä lupaa voitaisi lainkaan myöntää.

Ehdotetusta vesilain 6 luvun 6 §:stä tulisi poistaa 2 luvun 12 §, koska käyttöoikeuden myöntämisessä veden alle jäävään toisen alueeseen ei ole poistettavan pykälän sisällön ja esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (s. 34) tarkoitettu sovellettavaksi kyseistä pykälää vähäisestä käyttöoikeudesta.

Vesilain muuttamista koskevan lain voimaantulosäännöksen 4 momentti on lupaviranomaisen kokemusten mukaan käytännössä tarpeellinen ja perusteltu. Momentti sisältää mahdollisuuden yleisen tarpeen vaatimuksesta poikkeamiseen myönnettäessä hankkeesta vastaavalle vesilain 8 luvun 5 §:n 3 momentissa tarkoitettua pysyvää oikeutta yhteisen vesivoiman käyttämiseen silloin, kun kysymys on ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla myönnetystä luvasta voimalaitoksen rakentamiseen perustuen aikaisempaan määräaikaiseen asianosaisten väliseen sopimukseen vesivoimaoikeudesta.